

lőztetek” (ez klinika, ez naiv higiéné, műkedvelő egészségtanóra, műkedvelők pót-vizsgálója), hanem beengedem a szelíd-dacos Nyarat, az aranyat, a reggelt, a mézet... ha meg hagyom a párkányon ezeket a ferde párnákat, akkor nagytakarítás, rendetlenség, altisztek vaksi délelőttje.

*

Szárított szőlők, még meg nem száradottan, egy kirakatban, spárgán, hamvasan, félig szilvabőr-köddel bevonva, félig már mazsolásan, malagásan, őszi levélszínnel és őszi levélránccal. Nőknek így csüng le néha a hajuk, nem? Fürt, fürt... mennyi szerelmi gondolatot, képet indít meg.

*

A szabad véleménynyilvánítás, a kritika, a kabarék politikai karikatúrái állítólag tönkreteszik az államot. Mikor Angliában a „buy British” mozgalom éppen legnagyobb virágjában volt, az operettszínházakban röhögtek egy halom „British” terményen és iparcikken. Tehát: Anglia ezzel megindult a halál útján? De vajon a vélemény teljes elfojtása olyan üdvözítő? A vakká-süketté gépiesítés az élet felé vezet? Itt nincs veszély? Például egy háború? Úgy látszik, csak a halálnemekben van különbség: egyiknél belső oszlás, a másiknál nagy külpolitikai mészárkodás.

*

Fantázia? fantáziából írni? Értelmetlenség, elavultság. Csak a valóság! Amit láttam, amit tapintottam, szagoltam, hallottam. Le kell győzni azt a gyávaságot, mely azt súgja, hogy „nem szabad az élményeket naplószerűen leírni”. Minden azon múlik, hogyan írom le. Mit láttam, mit hallottam, mi mindent vettem észre? Ha sokat láttam, ezer árnyalatot, ha sok okos és mély, játékos és szikrázó gondolatot ébresztett bennem, ha képekkel és logikával tudom kifejezni, világosan és erjedő-erjesztő gazdagságban, stílussal, eleganciával, hittel és nemtörődömséggel: mit számít az, hogy a valóságot, a naplóanyagot mondtam el? Már rég nem napló az, hanem mű, mű, opus, igazság, szépség, tanulság, evokáció, vallás, emberiesség. És kell-e más?

Tomba Mária

NAGY ÁLOM

Június vége van, este nyolc óra. Rudolf herceg ül a teraszon, szemben a burjánzó kerttel: az előtérben törpe almafa roskadásig még éretlen gyümölcscsel, jobbra hatalmas diófa, igencsak eljárt fölötté az idő, tavaszoként egyre kevesebb ága hajt ki. Távolabb ezüsthényő tör fölfelé, legszebb férfikorát éli. És mindenütt pázsit, a pázsit szélét pedig óriási fehér margarétabokrok fehéren és zolden spriccelik be. Itt a terasz fölé magasodik a hatalmas gesztenyefa, neve is van: Anasztázia, Rudolf herceg életfája, évtizedek óta alatta ír hajnaloként, szimbioziszban él vele...

(Nem, mindez már a múlt egy fennmaradt pillanata, bár Rudolf hercegnek a múlt nem létezett, sokszor emlegette, hogy egyaránt a jelenként él át múltat, jövőt...)

Kilépek hozzá a teraszra, ünnepélyes csönd lenne, ha nem füttyülnének a rigók kórusban, de a füttyülésük is ünnepélyes, és jólesően, valósan otthonos látvány, amilyen odaadással, lassan, lehunytt szemmel issza sörét Rudolf. A szőlő indái bekúsznak az ablakon, mint a rigók cirkalmas konverzációja. Keresztbe tett térde kokett módon kikapcsolódik bordó háziköpenye alól. Keze fejével megtörli száját, rám mosolyog.

(Hogy mit jelent állandó jelenben élni, ezt akkoriban nem fogtam föl, azt hittem, csalás, bűvészkedés. De egyszer talán mégis átéltem...)

– Na, megjöttél?

– Igen, és hoztam neked ajándékot.

– Ajándékot? nocsak!

Csücsöríti száját, mint egy kisgyerek, izgalomba jön a kíváncsiságtól.

– A múzeumban láttam egy kiállítást a velencei festőkről, megvettem neked a katalógust, jó drága volt.

Tudom, Rudolf herceg szereti a drága ajándékokat.

És leülünk, és lapozgatjuk a színes, vastkos albumnak beillő katalógust.

(Akkor, abban a megrendítően meghitt percben úgy éreztem, de igen erősen átéltem, hogy ez már a múlté, nem is ülünk így együtt mi ketten, Rudolf herceg meg én. Sem ő, sem én nem létezők már, ez az élmény csupán egy furcsa, emlékebe szorult valóság, zárvány, borostyánban bennragadt kis rovar...)

Nézem arcélét, magas homlok, hátrafésült sima haj (taszítja őt, ha egy férfinak zilált művészfrizurája van), hosszú nyak, szuggesztív tekintet, amellyel bűvöli hol a nőket, hol az éppen lapozgatott album mitológiai nőalakjait.

Amilyen dörgő hangon tud beszélni mitológiáról, ugyanolyan halk és meghatott, mikor közli velem, mennyire hálás az ilyen szép nyugodt estékért, az órákig tartó rigófüttyülés direkt neki rendezett koncert... él a nyár, él Anasztázia, a gesztenyefa, él minden! Kérdés, hogy a világegyetem Isten szerves része maradt-e a teremtés után, vagy „megszülve” levált, és különálló életet kezdett?

De Rudolf herceg ma már halott, és most a teraszon ülve ezen a nyári estén úgy érzem, itt ül, az akkor emlékező érzett pillanat ma életre kel, minden most zajlik, örökké zajlik, folytatódik a természet rendje szerint, melynek oly szelíden alávetette magát, egész robusztus valóját: „Minden a világon az alázatot sugallja, a hangyáktól a tejútig. A gőg a világ teljes meg nem értéséből fakad, nem jellemhiba, hanem szinte valamiféle biológiai hiányból eredő betegség.”

Szerettem feljegyezni, amiket mondott. Nemcsak szorgalomból, mint személyi titkára, hanem mint egy ragályt átvettem meggyőződését a valóság furcsa természetéről: nem azért szerette a fényképeket, a naplót, hogy örökkévalóvá tegye magát, hanem csakis így válik minden valóságossá számára, ha rögzíti. Igen, rögzíteni mindent! Rögzíteni mindent, ez is teremtés.

Rudolf herceg halála után mélységes, őrült indítást éreztem, hogy folytassam naplóját, melyet pontosan, szívósan, leltárszerűen, mániákusan vezetett mindennap, évtizedeken át. Abban a kétségbeesett pillanatban, melyet az élete elhagyása jelentett nekem, eszelős fogadalmat tettem, hogy folytatom. No nem az övét, hanem annak mintájára az enyémet, amely csak abban fog hasonlítani az ő mindennapos feljegyzéseihez, hogy pontos, leltárszerű, mániákus és szívós.

Teltek a hónapok, a helyzet új volt, de a helyemet nem találtam: a tettekre bémult voltam, a teljes merevséghez túl aktív.

Aztán egy éjszaka furcsa álomom volt. Jelentős álom. Nagy álom.

Azt hiszem, minden ezzel kezdődött, ha egyáltalán azt a merész kijelentést lehet tenni, hogy valami kezdődik, valami önmagában kezdődhet, tehát hogy nem kapcsolódik oly szervesen a saját múltjához, hogy nem lehet róla lefejtteni. No de a tények ismeretében azt lehetne mondani, hogy ez a Mario (hol így hívott engem Rudolf herceg, hol pedig Mariusnak), szóval hogy én küldetéses örült vagyok, aki felelőtlenül ugyan, de precíz következetességgel hajtja végre a rábízott, kincseket érő feladatot. Kincseket érő? Igen, minden kétséget kizáróan igen.

Álalom a következő volt: a tengerben fürdöm, szép napos reggel van, a parton pinétaerdő, és akkor a néptelen strandon egyszerre megpillantok egy nőt, aki felém integet, egyértelműen hív kifelé, hív magához. A hullámok között nehezen, de azért törtetek előre, közben nézem, ki a csuda ez, miféle szerzet? Sietősen, félig úszom, félig gyalogolva evezek, sőt repülnék, ha a sűrű víz engedne. Közben folyton nézem, must-rálom, és egyre izgatottabb leszek. Biztos, hogy nekem integet? felém mosolyog? Körülnézek, senki teremtet lélek rajtunk kívül. Amint közeledem a parthoz, egyre biztosabban érzem, hogy soha nem láttam, teljesen ismeretlen számomra ez a figura. De arcán az az átható, bensőséges mosoly, igen, bensőséges és biztonságos, amely mágneselesen hív és bizalmasává avat, ellazít, legszívesebben visszacsobbannék a hullámok közé, melyek egyre súrlódóbban sodornak ki a sekély vízből. De hogyan látom ilyen pontosan az arcát, a mosolyát, a mágneses ragyogást a szemében? talán belülről, hiszen álomról van szó, ezt valahol a mélyben érzem.

Rudolf hercegtől sokszor hallottam, hogy az álomnak semmi köze a szürrealizmus-hoz. Nem úgy álmodunk, ahogy a szürrealisták festenek. Sokszor vitatkoztunk megfigyeléseken, sokszor nem értettem vele egyet, de ez most igaznak bizonyult, mélységesen átéltem, hogy a nő megjelenésében semmi, de semmi szürreális nem volt.

Forrón, merőlegesen tűz a nap. Arca árnyékban maradt, és hatalmas, vörös, csigákban omló hajkoronája különlegesen elszínezi beárnyékolt arcát. Hogy milyen színárnyalat ez, csak nem-színekben tudom megfogalmazni: selymesen simogató, ugyanakkor kissé ijesztő, fénynek túl kemény, árnyéknak közeli és felszínes. Elérhető, elérhető, elérhető! – ez visszhangzik bennem. Míg feléje közeledem, le nem veszem róla tekintetem, és mikor szemben állok vele, akkor veszem észre, hogy amit én mosolynak láttam a habokból, az *nem* mosoly, hanem hunyorgás, igen komolyan és elmélyülten néz rám, majd kézen fog, bevezet a fenyők közé.

Ellenkeznek, hogy „ki maga? honnan jött? mit akar? hova visz?” – de csak gondolom mindezt, az álomban az ilyesmi különben is összezavarodik.

– Itt túl meleg van, gyere!

Gyere? tegeződünk? A fenyők közt a hűvös árnyékban reszketés fog el. A kinti verőfényhez képest itt sötét van, de mintha áramot engedtek volna a fák közé, mindenhol rezeg felém, rezeg belém a homály.

Vagy talán egyszerűen izgatott vagyok. Mert nem mindennapi a nő. Nem teljesen fiatal, de nem is öreg. Kissé szeplős az arca, és tekintete határozottan befelé néző, mint a nagyon bölcs öregeké vagy a vakoké. Egészen vékony, lazán testére boruló kék bőrruhája van, a legenyhébb szellőre meglebben, végtelenül keskeny lábán sötétkék szandál, kezében fekete ébenfa bot elefántcsont markolattal, hol támaszkodik rá, hol pör-

geti, hol az aljnövényzetet túrja. Most meg a vállamra helyezi, mint egy varázspálcát, ezzel le is ülünk egy padra két vékony törzsű fenyő közé.

Magam is vékony törzsű fenyőnek érzem: hosszú és vékony tagjaim jócskán lebarapultak már, próbálok lazán és csábítóan viselkedni. De ez a nő!

Tehát a varázspálca a vállamon. Fura helyzet, nem rázom le magamról? Nem. Kutatva néz rám, micsoda zöld szem, ilyen smaragdzöld szemet még soha nem láttam.

– Vigyázz, Mario, ha az angyal kiköltözik belőled, helyébe lép a bohóc!

– Mi az, hogy angyal, és ki itt a bohóc? – hebegem.

– Te Rudolf herceg mellett angyal voltál, és most, hogy eltávozott, kezd minden neveléségesen lapos lenni körülöttem, körülöttetek. Gondolod, hogy a halálával befektetett pályafutásodat? Egy küldetés nélküli angyal könnyen bohóccá válik.

Megborzongok, valami ördögi villan fel zöld szemében.

– Ki maga? ha démon, távozzék innen, hagyjon békét, hagyjon békét! – de talán ezt se mondom ki hangosan.

– Nevem Paulina. Te nem ismeresz engem, de én Rudolf herceget jól ismerem. Fontos küldetést bízok rád. Tudod, hogy rengeteg jegyzetet hagyott hátra. Bármennyire furcsán hangzik is, folytatnod kell Rudolf herceg művét. Írj, mintha te volnál ő, mintha ő volna te, ne félj semmitől. Vállald őt, vállald magadat!

Azzal kezembe nyom egy négybe hajtott papírt, és amint a lapocskát kibontom, Paulina egy pillanat alatt felszívódik, mintha ott se lett volna. De ez az álomban nem különös, sem meseszerű, mert a papír köti le figyelmemet. Ez áll rajta: „Légy független és áttetsző, mint a drágakő, mely számtalan síkjával veri vissza a rávetülő fényt.”

Aztán, ahogy az álmokban lenni szokott, homályos átmenettel már megint a vízben úszom, a hullámok ringatnak, teljesen természetesnek találom a történeteket.

Nem úgy ébredésem után. Ez az álom nem hagyott nyugodni. Ahogy teltek a napok, egyre kevésbé. Mi az, hogy legyek független? és ugyanakkor mintha Rudolf és én egyéolvadnánk? És az angyal? Olyan, mint a drágakő? De milyen a bohóc? És egyáltalán, miért ne vállalnám a bohóc szerepét, bármilyen neveléséges és visszavonhatatlan helyzetbe sodor? Egyszer el kell vágni a köldökszínórt. Hiszen Rudolf meghalt, lezárult az élete! Ami van, az van, ami nincs, az nincs. Nem vagyok demiurgoszalkat, nem fogok teremtősdit játszani.

Nemrégiben hallgattam egy zenei magyarázatot: a prelúdium és a fuga két különböző világba vezet be. A prelúdium a bennünket körülvevő élet, ha akarom, vidám szaloncsevegés, ha akarom, majális, esetleg garden party, az is lehet, hogy melankolikus beszélgetés, de mindenképpen felfokozott, többrétegű földi nyüzsgés. A fuga ennek a valóságnak égi mása: az angyalok választékos himnusza, felfokozott élet egy más dimenzióban. Akkor én arra a következtetésre jutottam, hogy mindig is fuga szerettem volna lenni, de prelúdiummá váltam, és az fejlődött ki bennem a legapróbb részletekig, amíg a fúgától egyre távolabb kerültem, és egyre nosztalgikusabban éreztem hiányát.

No és Paulina? Honnan jött az álmomba, milyen mélyrétegekből vagy magasságokból? tudatalattiból vagy tudatfelettiből?

Ahogy teltek a napok, egyre inkább rögeszmémé vált, hogy megfejtssem az álmat. Azonosítani Paulinát! Mennyiben kell vállalnom Rudolfot és vállalnom magamat? mit jelent ez? Micsoda hülyeség, mindebből mit tudok azonosítani? De az álom mégiscsak megtörtént, ha lehet egy álmat ténynek tekinteni, és mind komolyabban számoltam

vele, mert számolnom kellett magammal. Azon kaptam magam, hogy mikor elhessegetni akarom, egyre jobban aggódok jövőbeli feladatomban miatt, és mint súlyos, kikerülhetetlen felelősség nehezedik rám.

Mintha egy hatalmas völgy tölcésrszerű oldalán, serpentinben haladtam volna előre és felfelé, a tölcésr keskeny csöve lett volna az álom, amelyet magam mögött hagyva lépkedek mind magasabbra, az egyre erősebb fény, világosság vagy, ha szabad így mondanom, a megvilágosulás felé.

De ez a világosság mégis szédítő volt, mert lassanként az ébrenlétem vált valamely álmommá. Olyan álmommá, melyet – parancsra – meg kellett valósítanom.

Egy napon előszedtem Rudolf herceg jegyzeteit. Bár nem is kellett volna előszednem, mert sok minden a fejemben volt. A legnehezebbnek az bizonyult, hogy régi, nagyalakú papírokat szerezzek be, a napon hosszan sárgítsam, aszaljam, hogy régiek tűnjön. Régi tintát, tollat beszerezni, megtanulni az írását tökéletesen utánózni – mindez nem volt kis dolog. És nem volt kis multság!

Lefogytam. Különbösen is sovány vagyok, de simán hátrafésült rövid fekete hajam (nem szeretem a művészfrizurát férfiaknak!) még jobban kiemelte arcom csontosságát. Úgy néztem ki, mint egy eksztatikus szerzetes valamiféle spanyol festményen. Orrom sose volt kicsi, de ahogy reggelenként a tükörbe néztem, még kifejezettebb, ágaszkodóbb, férfiasabb lett.

Bármilyen nehézségbe ütköztem is, néhány hónap múlva arra eszméltem, hogy küszködésem gyümölcse megérett, egy háromszáz oldalas kézirat ott állt az íróasztalon. Boldog voltam, megkönnyebbült, és egy cseppet sem szomorú, ami a befejezett munka után rendszerint bekövetkezik... talán mert nem éreztem teljesen a magaménak.

Felhívtam Rudolf herceg egyik hűséges barátját, kiadóját, aki az Emmanuel ünneplés névre hallgatott. Barátai csak Emának becézték.

Emmanuel egy eléggé magas domb tetején, gyönyörű villában lakik. Ügyes barkácsmesterével fabrikáltatott magának egy speciális felvonót. De én szeretek a széles, lapos lépcsőkön gyalog felmenni hozzá. Ema nem öreg, de nyugalmas, joviális mosolya bölcs öreggé érlelte. Oroszlánkülseje minduntalan kiütözik. Sok mindent lehet álcázni, de ha valaki oroszlan, azt nem. Folyton pipázik: elterelő foglalatosság, úgy tesz, mintha a legfontosabb lenne a pipa megtöltése, szívása, a cuppogás, aztán a tisztítás. Sosem tudok igazán közel kerülni hozzá. Ravasz ember, s hogy mindig a helyzet ura legyen, ebben segíti a pipa meg a magaslati kertjében folyton futkosó szellő.

A hegyoldal, a sok-sok lépcső növeli a körülötte terjengő méltóságot. Szeretem tréfáit, amelyek mindig ülnek, mint a jó földben megeredt életerős palánták. Humora is rezeg körülötte, mintha meghosszabbított saját valója lenne, és bizonyára az is.

Emmanuelt főleg azért szerette Rudolf herceg, mert rendkívül éber, józan és tapasztalt. Mellette félnék kislának éreztem magam mindig. Most pedig különösen. Remegtem az idegességétől.

De különös dolog történt. Emmanuel nagyon izgatott lett, mikor közöltem vele, hogy az egyik szekrény mélyén, mely tele van Rudolf herceg fontos és kevésbé fontos irataival, találtam egy kéziratot, melyet minden valószínűség szerint Rudolf herceg ifjúkorában írt, de aztán valahogy túltette, túlírta magát rajta, és nem jutott el a kézirat javításáig sem, nemhogy a kiadásig. Hogy Emmanuel ezt elhitte! Én magam lepődtem meg leginkább.

Amennyire hím oroszlánsága engedte, sietve eljött hozzám, és én megmutattam neki a féltve őrzött kincset. Emmanuel azonnal felhatalmazott, hogy másoljam le. Bizalmához semmi kétség nem fért, teljesen tiszta volt az ügy, Rudolf herceg kéziratát találtam meg, micsoda öröm! Ettől kezdve előttem is egyértelmű volt, hogy Rudolf herceg tovább fog alkotni, és ez több, mintha élne. *Creare necesse est, vivere non est necesse.*

Az első, kamaszkori kézirat, melyet megtaláltam, furcsa önvallomás volt. Rudolf egy naplószerű történet keretében azt mondta el, hogy ő azért kerül kívül az életben mindig, mindenhol és mindenben, mert éberem figyel a világot maga körül, nem szereti az elterelő életformát, a pótcselekvéseket. Az kábítószert, neki pedig a démon a legjózanabbul folyton szemmel kell tartania, nehogy egy óvatlan pillanatban magával ragadja. Márpedig egyetlen politikai rendszer sem szereti azt az éber gondolkodót, azt a „virrasztót”, aki egyfolytában a vártán áll. Mert az ilyen őt figyelmeztet! az ilyen ember lehetetlenné teszi az egymosást. Aki a keleti filozófiára csábítja az olvasót, az inkább beleillik a rendszerek manipulációs manőverébe, mert inkább elaltat, mint ébreszt, a „*hic et nunc*”-lényegről eltereli a figyelmet. A virrasztó semmibe nem illik bele. Ő nem kell senkinek, tőle félni kell. És bármilyen tehetség, minden ajtó bezárul előtte.

A könyv nagy siker volt Rudolf herceg idősebb és fiatalabb olvasói körében. Felismerték, hogy kamaszos álnaivitása mögött rengeteg a tisztánlátás. Ráismertek, magukra ismertek.

Akkor már nem tudtam lemondani az apokrifok írásáról. Szenvedélyemmé vált. Igazolta tettemet, és hamisságomat elsimította az, hogy ahányszor hallottam egy tömör, érdekes történetet, amelyet Rudolffal töltött beszélgetéseink folyamán karakterológiai pletykának nevezünk volna, mindig fájdalmasan belém hasított a kívánság: ó, ha ezt ő írhatta volna meg, az elnéző ironia mosolyával, a játékos gúny lebegő aranypalástszínevel, a testközeliség feszült pissenéseit, a lehetetek növényi nesztét... meg sok minden mást elővarázsolva a cylinderből. Mert a valós történet csak úgy tűnik igaznak, ha megírják. Jelen esetben: Rudolf herceg megírja. És felékesíti, még akkor is, ha leegyszerűsíti. Mellette megtanultam, hogy a valós és az igaz közötti különbségek gyakran elmosódtak. Minél közelebből nézzük.

Rudolf gyakran mondta: „Marius, te nem ismered magad! Nem is tudod, mire lennél képes. *Talentumaid minimumával élsz!* Majd ha meghalok, és ezáltal felszabadulsz, sokat-sokat fogsz utazni, sokat-sokat fogsz írni, és sokat-sokat fogsz lányoknak udvarolni, szerelmeskedni. És ez a három, az idegen világok élménye, az írás eufóriája és a szerelem eksztázisa egybe fog mosódnni benned!”

Halála óta gyakran szomorúan tapasztaltam, minél inkább le akarok egyszerűsíteni valamit, annál bonyolultabbá válik, sőt merem írni: bonyolultabbá érik. Minél inkább szétválasztani akarok, annál inkább egybemosódik. Utaztam, szerelmeskedtem, sokat, sokat, de nem írtam. Semmit. Csak a naplót. A lélek leltárát, ami egyre mélyebb lett, nem lefelé, hanem befelé. Aztán szomorúságom örömmé váltott, mikor rájöttem, hogy ez nagyon izgalmas. Ezek az élet legizgalmasabb pillanatai. Ezek a Természet legértékesebb mozzanatait, történetei, regényei, himnuszai, balladáit.

Mielőtt igazán belemélyedtem a munkába, ekkor már valóban meg kellett értenem Rudolf herceget, átélnem, azonosulnom időtlenségével. És ez nem volt kis feladat. Mert egyrészt bele kellett ugranom az ő mélyvizébe, ami közös tíz évünk alatt szon-

dázhatatlanul mélynek bizonyult. Másrészt ebben a mélyvízben meg kellett találnom/tartanom a vonatkoztatási pontokat, a sajátjaimat, és ezekhez ragaszkodni mindenáron. Az én vonatkoztatási rendszerem nem más, mint hogy ne csak a világot, de őt magát is bizonyos távolságból szemléljem, csak így tudom megérteni, szeretni, átfogni a lényét, miután arra a lehetetlennek tűnő dologra vállalkoztam, hogy egy nagy öreg fa vaskos törzsét pusztá két karommal fogjam át. Ez a megértés misztériuma. Neki pedig két vonatkoztatási pontja volt: egyik a mélységes istenhit, másik a mélységes kétely. A kételyből eredően pedig a kérdések leltározása. Ezt soha nem volt szabad szem elől tévesztenem. Paulina erre a – távolságból működő – szeretetre hívott meg, így maradok független és áttetsző drágakő és angyal...

Bármilyen hihetetlen, Paulina egyszer ismét megjelent álomban, és elmesélt, illetve együtt átéltünk egy történetet, egy legendát, melyet aztán regényként vagy inkább hagiográfiai riportként írtam meg.

Újra a papír napon sárgítása, tinta, régi toll beszerzése, Emmanuelnek lihegő telefonjaim, hogy megint mit találtam! Ema fokozódó lelkesedése belém is mind több erőt töltött.

A történet Szent Minasz (más források szerint: Ménasz) harmadik századi vértanúról szól. Arra határozottan emlékszem, hogy a valóságban is Rudolf herceg egyik kedvenc legendája volt. Álomban ő diktálta kívánságait Paulinának? Paulina ő maga volt? Paulina én magam voltam, aki formát akartam adni aktusomnak, és álomban kiemeltem magamból egy személyt: ő adott utasításokat készülő apokrif művemhez?

Mivel Rudolf egyik kedvenc műfaja a „tartalommutató” volt, az alábbiakban Minasz életrajzának tartalommutatóját adom:

Gazdag szülők, gondtalan gyermekkor Egyiptomban.

15 évesen árva, minden vagyonát a szegényeknek adja, beáll katonának.

Frigiában szolgál: szemtanúja Diocletianus keresztényüldözéseinek (aréna, orosz-lánok!), otthagyja légióját, és a pusztába vonul (tűző nap, kevés víz, száraz étel, szomszúság, mosdatlanság).

Remetesége: imádság, böjt, virrasztás, nélkülözés, de a lelki élet legmélyebb titkainak feltárása is, és látomás, sok-sok látomás. (Szeme előtt megnyílt égben látja, ahogy az angyalok a vértanúkat koronázzák.) Ellenállhatatlan vágya a mártírhálálra. (Ostorozza magát, mikor az angyalok illata, meztelen karja, combja jelenik meg képzeletében.)

Otthagyja a pusztát, a közeli város arénájában nyilvánosan megvallja hitét.

Ostorozás, kínpad, iszonyú szenvedések, újabb látomások (éles cserépdarabokon vonszolják, de ő úgy érzi, hogy rózsaszirmok között hempergőzik).

Lefejezik, holttestét a tűzbe dobják.

Vértanúsága egy legenda szerint 296 novemberében történt.

Kereszténytársai kikaparják a tűzből, illatszeres gyolcsban cipelik szállásukra (éjszakai menet!).

Az első csoda: otthon összeégett testét teljesen épen veszik ki a gyolcsból.

Viszontagságok közepette egy hadvezér szállítja holttestét haza, Egyiptomba. Vihar, teve formájú tengeri szörnycék, melyeket a vértanú – hajó mélyére fektetett – testéből kilövellő tüzes nyilak ismételtelen elűznek.

Sírja fölött kisebb szentély épül. (Kőfaragók fantáziás szobrai, oszlopfőkön jelenetek Minasz életéből.)

Zarándoklatok: bénák, vakok, gyógyulást nyernek.

Konstantin császár is belép a képbe: belpoklos lányát viszi Minasz sírjához (az utazás, az utazás viszontagságai!).

A lány kigyógyul a leprából, Konstantin hálából díszes templomot emeltet a sír fölé.

Majd: más szentélyek, még több templom, még több zarándok, még több gyógyulás.

Lassan a sír körül hatalmas város kerekedik: Minapolisz, Minasz városa. Divatos kegyhellyé és gazdag fürdővárossá fejlődik. A birodalom előkelői itt telepednek le.

A város tele szentekkel és kalandorokkal, tele zarándokokkal és bűnözőkkel.

Száz évvel Minasz halála után Arcadius császár hatalmas, háromhajós, kétemeletes bazilikát emeltet, és tovább gomba módra szaporodnak a kisebb-nagyobb keresztelőkápolnák, pompás fürdőbazilikák, kolostorok, vendégházak, kórházak. Fényesen berendezett magánlakásokban még fényesebb estélyeket tartanak. A város körül illatos kertek, termékeny szőlők, izléseken kiépített parktemetők. Kegytárgyakat készítő üzemek, laboratóriumok a kozmetikai szerek előállítására, melyekhez Minasz szent forrásának vize az alapanyag.

Minasz közbelép: megjelenik Arcadius császárnak. Megfenyegeti, ha nem hagyják abba a fényűző életet, Minapolisz elpusztul!

Zénó császár uralkodása alatt: tizenkétezer főnyi helyőrség vigyáz Minapoliszra. (A helyőrség élete: ivászatok, örömlányok, szerelem.)

A hatodik század végére Minapolisz az ókori kereszténység legnépszerűbb zarándokhelye. A csodás forrásvizet palackozzák, a szent képével ellátott vignettával árulják. (Minasz szép termetű, összeszedett arcú fiatal férfi római katonaruhában, lábánál a meghunyászkodott teveszörnyek.) Keramikusok kis agyagkorsócskákat készítenek: rajtuk a szent különböző hőstetteit ábrázoló rajzok.

Vendégházak élete: keresztény zarándokok, zsidó és mohamedán zarándokok, utazók, kíváncsi turisták...

A tizedik századra Minapolisz dicsőséges zarándokhely, de a fények városa is: regéket mesélnek fürdőiről, kaszinóiról, díszes szertartásairól, üzleteiről, tűzijátékairól, poétáiról, irodalmi szalonjairól, színházi életéről, függőkertjeiről.

Jön az Iszlám, a várost elpusztítják, kő kövön nem marad. A sivatag lassanként homokkal borítja, elnyeli, az utókor még a város helyét is elfelejti.

A Minapolisz hajdani fényeiről szóló írásos emlékek hihetetlen keleti mesének tűnnek. Egyházi tudósok kijelentik egyházi felelősségük teljes súlyával, hogy tiszta legendáról van szó, Minasz nevű mártír nem létezett, még kevésbé városa.

Sok-sok évszázaddal Minasz vértanúsága után egy megszállott germán pap-régész, Carl Kaufmann szívósan ásni kezd Egyiptomban, ahol tudni véli Minasz városát. Egy hónapi hasztalan keresés. Halálos betegségbe esik: egy Karm Abum nevű helyen, rommezőn üti fel sátrát.

Karm Abum: „Karm Abu Mina” – azaz „Minasz atya szőlője”. Sátra a szent sírja fölött áll. Kaufmann atya meggyógyul.

Háromévi további ásás után felszínre kerülnek Minapolisz romjai. A híres zarándoklatok és a fények városáról szóló történetek mind igaznak bizonyulnak. Régészek nyilatkozatai: nyilvánvaló volt, ugye, hogy Minasz létezett, hogy városa is létezett! Egyháztudósok nyilatkozatai: tovább kell kutatnunk, hogy Minasz, korai keresztény vértanú létezését bebizonyítsuk! Róma egyelőre nem nyilatkozik.

Ez a szentéletrajz még jobban fellelkesített, mint a többi történet: nagyon alkalmas volt arra, hogy a Rudolf hercegnek oly kedves anakronizmusokat beleszőjsem az epizódokba. Alig kellett kitalálnom valamit. A történet annyira valószerűtlen – vagy inkább allegorikus – volt, és egyúttal annyira igaz! Mire elkészültem vele, már magam is úgy éreztem, Rudolf írta, hiszen képtelenség, hogy egy ennyire neki való históriát ne dolgozott volna fel!

Egyszer nyomatékmal kifejtette nekem, hogy mindennek, de mindennek ezen a világon létezik valóságértéke és vele szoros párhuzamban jelképértéke. Ezt az ikerjelenséget soha nem szabad elfelejteni, mert így tágabb lesz a világ: ha virágban szemlélem vagy gyümölcsben, akár egy élőlényben fürkészem a kettő harmóniáját, akár egy márványszoborban, esetleg egy csúf csatorna lomha vizében, egy magasröptű eszmében, egy készülő műben...

Emmanuel rendkívülinek találta a kéziratot, a legtipikusabban Rudolf-téma és Rudolf-kivitelezés volt rá a legtökéletesebb garancia. Küldönc hozta levelét, melyben meghívott magához, hogy részletesen beszéljük meg a kiadást. Azt is megjegyezte utóiratban, hogy találkozni fogok egy hölgygel, aki mostanában sokat jár hozzá, és hoztette, magának is alig meri bevallani: öreg fejjel fulladásig belehabarodott.

Örökké emlékezetes marad számomra a nap, mikor elvittem hozzá a kéziratot, és a benne szereplő néhány „kiolvashatatlan szót” együtt próbáltuk megfejteni. Meg is fejtettük. De nem mi ketten.

Emmanuel kertjében, a mélypiros rododendronok között, egyik mély fotelje legmélyén egy csodás szépségű hölgy ült, Paulínának mutatkozott be, vadállatian gyönyörű, vörös, csigákban leomló hajkoronája volt, kezében sétatálca ébenfa fogantyúval. Ő segített megfejteni a kétséges szavakat. Már-már távozóban voltam – őszintén szólva rettenetes zavarban, mert vonzott is Paulina, meg félttem is tőle –, mikor sejtelmes mosollyal, sétatálcájával Rudi kutya fejét simogatva, másik kezével vörösborral teli poharát melengetve megjegyezte:

– Emmanuel, drágám, ezek a posztumusz művek túl jók. Nem Marius írta őket? Képtelenségnek tartom, hogy ennyi kiadatlant hagyott volna hátra Rudolf herceg. Az igazat megvallva, ahogy a kiolvashatatlan szavakkal előállt a titkár úr, ez lett számomra a leggyanúsabb.

Emmanuel engem is megkínált hűvös, száraz vörösborral, és mindketten felszabadultan nevettek. Aztán megkérdezte tőlem, hogy igaz-e.

– Persze hogy igaz – válaszoltam, és sorra kaptam a számba a nagy szemű olivabogyókat –, talán próbára akar tenni? Tudjátok mindketten, hogy Rudolf még életében a legrészletesebben megbeszélte Emával irodalmi utóéletét.

– Miféle utóéletéről beszélsz? – kérdezte elképedve Emmanuel.

– Hát egyszerűen az utóéletét. A kiadatlanait, melyek a süllyesztőből majd előkerülnek. Nem véletlen, hogy Minasz életét írta meg. Nemcsak Minasz vértanú és Minapolisz színei, hangjai, illatai, fürdői, gyógyulásai vonzották.

– Hanem?

– Nyilvánvaló, nem? A szent város feltámadása. Az utóélete.

– Álljunk meg egy szóra. Az előbb azt mondtad, igaz, hogy te írod a posztumusz műveket. Most meg mellébeszélsz: Rudolfot vonzotta a város?

– Miért, nem igaz az, kedves Emmanuel, hogy Rudolf a halála előtti hónapokban veled mindent részletesen megbeszélt?

– De igaz, igaz... – és Emmanuel hangja csillapíthatatlan nevetésbe fulladt.

Én Paulina sétapálcáját figyeltem, amely Rudi kutya hátát barázdálta. Rudi jólesően pislogott fényes barna szőre alól, néha erőteljesen megrázta fejét, mindkét füle lobogott.

– Jó játék – tettem hozzá –, folytassuk: éppen akartam újságot, hogy találtam nyolc levelet, melyeket Rudolf herceg egy fiatalkori barátja írt neki Alexandriából. És most jön a szenzáció: hatvan évvel ezelőtt. Csodás kis remekművek. Nagy szenzáció lesz, ha publikálsz.

Emmanuel már könnyezett a nevetéstől:

– És hol találtad ezeket a rejtelmes leveleket?

– Egyszerűen a könyvtárban, egy könyvből hullottak ki.

– Hatvan évig ott voltak elrejtve?

– Igen, ott csipkerózsikálmódtak.

– Hát te zseni vagy. De ki fogja ezt nekünk elhinni?

– Minapoliszt is kiásták. Ki hitte volna az elmúlt ezer évben, hogy Minapolisz létezett? Tébolyultnak hitték volna azt, aki megrögzötten állítja. Kaufmannt is örültek tekintették. Különböző: keresni az igazságot nem kifizetődő vállalkozás. Hinni vagy nem hinni, nem ez a kérdés. Ezek a művek megszülettek... valamikor. És Rudolf szellemi holdudvarában élük életüket tovább. De nem akármilyen életüket: Rudolf herceg fiatalkori koravénsége és álnaivitása keveredik bennük. Ez az eredetiség titka...

– Ez nagyon jól van így. – Paulina felállt, botjára támaszkodott. – De én azt mondom, ezt az egész csavaros históriát, Ema és Marius játékát magának Rudolf hercegnek kellett volna megírnia. Mert ő képes lenne *nem* belefulladás a mesébe, a hamis misztikába. A meseáramlatok óceánjában úszott egész életében. Szépen fel tudná építeni többfiókos rendszerével, mellékhatásaival, sejtetéseivel, talányaival, játszmaival, konfabulációival...

– Igen – hadartam –, konfabulációk, oda-vissza működő téveszméről van szó, melyben elvéve találhatók igazságmagvak, valóságselemek, de voltaképpen nem lehet elválasztani az igazságot a hazugságtól.

– Kíról beszélsz?

– Magamról. Egy pszichiáter diagnózis volt ez.

– Lökött vagy, de jól csinálsz. Talán valóban meg kellene írni ezt a történetet – és Emmanuel még mindig könnyes szemmel, de már komolyan, merőn rám nézett.

Felsőhajtottam:

– Komolyra terelve a szót: mindannyian tudjuk, hogy Rudolf herceg műveit, stílusát képtelenség hamisítani. Reménytelen vállalkozás. Viccel, aki azt hiszi, hogy csak egy kicsit is hasonlót tud írni. Én legalábbis képtelen lennék egy pseudo-Rudolf-műbe kezdeni – mondtam halkán, de meggyőzően.

– Megnyugtattál. És nincs több hülyéskedés. Hozd el a leveleket.

Elbúcsúztunk. Paulina velem jött. Egy darabig együtt sétáltunk a folyóparton. Késő délután volt, és kora nyári kánikula.

– Úgy látom, szereti ezt a sétapálcát.

– Persze. Legjobb segítőtársam.

– Jól állna a hajához egy kék ruha.

– Milyen kék ruhára gondolsz?

– Valami sötétkék vékony, muszlin vagy efféle anyagra gondolok.

– Érdekes, hogy ezt mondja, éppen mostanában arról álmodtam, hogy a tenger-

parton álltam sötétkék ruhában, egy fiatalember fürdött egyedül, én intettem neki, hogy jöjjön ki, akarok neki valami fontosat mondani.

– És mi volt az a fontos?

– Az nem derült ki, mert fölbredtem.

– Nem igaz! Most rajtakaptam a hazugságon!

Paulina méltatlankodva-csodálkozva nézett rám, alig kapott levegőt.

– Mi az, hogy nem igaz? Mi az, hogy hazugság? Van magában illem?

Valami olyasmit hebegtem halkán, hogy ne játsszon velem, nem játszhat a végletekig saját magával sem, az igazság, ezt mindketten tudjuk, valahol létezik, a meseáramlatok óceánjában is vannak játékszabályok, ott nincs ingovány, bizony, az ingoványt mindenáron el kell kerülni... De Paulina rám lövellő tekintete hamar belém fojtotta a szót.

– Különben – mondta – mi az, hogy hazugság? Egész mostanáig ekörül játszottunk. Ki tudná deríteni? – és megállt, talán hogy nagyobb nyomatékot adjon szavainak. – Nagyon érdekes ennek a Minasznak a története. Gratulálok. Rudolf herceg egyik leg-sajátosabb regénye. Tele van élettel, az ember szinte ott nyüzsög a zarándokok között, a szent forrás körül... és az építkezések: a káromkodások, lökdösődések, azok az imák, a szertartások, a reménykedő betegek fojtott és hangos jajai, a függőkertek és szerelmes sóhajok, és azok a szép férfiak... azok a hűvös sivatagi éjszakák! mámorítóan szeretnék ott lenni. Egyszerre valóságos és meseszerű, mert valami furcsa biztonságerzetet ad. Bravó, Marius! Tudja, mit? Zarándokoljunk el együtt Minapoliszba...

– Elnézést a durva válaszáért, de én magával sehova nem zarándokolok, legkevésbé Minapoliszba.

– És miért, ha szabad tudnom?

– Sok dolgom van, sok a munkám. Rengeteg fontos teendő vár rám. Évekre van szükségem, amíg befejezem, amit elterveztem. Nem érek rá, nem, nem, nem.

– Talán segíthetnék valamiben?

– Nem, ezt egyedül kell végigcsinálnom. Ebben senki nem tud segíteni. Bocsásson meg, most búcsúznom kell.

– No jó, még látjuk egymást?

– Talán legközelebb Emmanuelnél...

Június vége van, este nyolc óra, csönd... Rudolf herceg ül a teraszon, Anasztázia terpeszkedő levelei alig láthatóan mozognak, és karnyújtásnyira vannak, mint a jelen idő... szeretném neki elmesélni mindezt, mint ahogy a rigók füttyülve konverzálnak... hogy hoztam neki ajándékot... szeretném, ha megismerné Paulinát... de jó volna állandó jelenben élni... jóleső látvány, ahogy lehunyt szemmel issza sörét... és rám mosolyog: na, megjöttél? szétárja karját, mintha évekkal ezelőtt váltunk volna el, pedig csak néhány óráig voltam távol... ezek a találkozások a legszebb pillanatok... de jó volna állandó jelenben élni!